

Výběr manažerů dohledových a regulačních úřadů kvalitně a transparentně

Otevřená a transparentní výběrová řízení zajistí efektivní výběr kompetentních lídrů pro klíčové státní instituce, což posílí výkon státní správy i důvěru veřejnosti.

Popis problému

Ústřední správní orgány (např. Energetický regulační úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže či Úřad pro ochranu osobních údajů) jsou garanty dodržování některých klíčových zákonů a férovosti na trhu. Regulují největší a nejbohatší firmy a musí jim být funkčním, důvěryhodným a respektovaným rozhodčím. V jejich čele stojí předseda nebo kolektivní orgán, jmenovaný zpravidla za součinnosti vlády a dalších vrcholných orgánů moci.

V současné době jsou mnohé vedoucí pozice v ústředních orgánech státní správy (ÚOSS) obsazovány netransparentně. Zatímco na vedoucí pracovníky na ministerstvech je alespoň zveřejněné výběrové řízení s několikačlennou komisí zcela běžné na základě služebního zákona, v případě ÚOSS (kdy se služební zákon vztahuje pouze na předsedy pěti z nich)³⁷ jsou přes jejich významnost konání výběrového řízení a jeho podmínky ponechány na uvážení orgánu, který jmenování vedoucího představitele úřadu navrhuje.

Na některých postech se výběrová řízení nekonají vůbec, případně jejich průběh postrádá standardizaci a kontrolu. Např. u ERÚ a ČTÚ³⁸ má být podle příslušných zákonů každý rok volen jeden člen rady úřadu. Ani to není dodržováno. Pozice jsou nějakou dobu neobsazeny, a pak se obsazuje více míst najednou. Veřejnost se nakonec o výběrovém řízení dozví pouze to, že se jej účastnilo 8 uchazečů.³⁹ Anebo ve výběrové komisi na obsazení funkce předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost byl pouze jeden člověk (ze čtyř členů), který jaderné energetice profesně rozuměl.⁴⁰

³⁷ Viz § 54 zákona o státní službě, dle kterého se jmenují např. ředitelé Úřadu pro jadernou bezpečnost nebo Českého báňského úřadu, ale i ředitelé úřadů s celostátní působností spadající pod jednotlivá ministerstva, a to např. Státního ústavu pro kontrolu léčiv nebo České inspekce životního prostředí apod. Ani proces výběru těchto ředitelů dle služebního zákona nedosahuje vysokého standardu transparentnosti.

³⁸ Energetický regulační úřad a Český telekomunikační úřad.

³⁹ Výběrové řízení na více členů Rady ČTÚ z února 2025. Dostupné z:

<https://mpo.gov.cz/cz/rozcestnik/uredni-deska/clenove-rady-ceskeho-telekomunikacniho-uradu-286127/>.

Jmenování dvou členů Rady ERÚ v srpnu 2024. Dostupné z:

<https://mpo.gov.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/vlada-imenovala-dva-nove-radni-energetickeho-regulacniho-uradu-282788/>.

⁴⁰ ODok Portál. Usnesení vlády č. 659 ze dne 30. 08. 2023. Dostupné z: <https://www.odok.cz/portal/zvlady/usneseni/2023/659/>.

Netransparentnost a nedůvěryhodnost nominačních postupů odrazuje kvalitní potenciální uchazeče zvenčí od účasti ve výběrovém řízení (pokud vůbec proběhne), protože se obávají, že o vítězi je dopředu rozhodnuto. Nedostatečná transparentnost dále vede k politickému ovlivňování, které může oslabit kvalitu vedení státních institucí a podkopávat důvěru veřejnosti i regulovaných subjektů v nestrannost těchto úřadů.

Navrhované řešení

Pro zajištění transparentnosti a zvýšení důvěry v proces výběru vedoucích státních činitelů doporučujeme zavést povinná, otevřená a standardizovaná výběrová řízení pro vedoucí pozice ÚOSS. Navržená opatření zahrnují zveřejnění výběrových řízení na centrální platformě (například na webu Úřadu vlády), což umožní širokému okruhu kvalifikovaných uchazečů se do výběrového řízení přihlásit. Každý kandidát by měl mít možnost prezentovat svou vizi pro danou pozici před komisí složenou z odborníků a zástupce občanské společnosti. Jeho úkolem bude dohlédnout na řádnost a férovost výběrového řízení a posílit tak důvěru veřejnosti a ochotu širšího okruhu leaderů se do nominačního procesu zapojit.

Kandidáti na nejvyšší funkce ve státní správě musí být schopni přesvědčivě obhájit svou vizi fungování úřadu. Hodnocení alespoň TOP 3 kandidátů proto bude veřejně přístupné, včetně protokolů o hodnocení každého člena výběrové komise. Jmenující orgány budou moci jmenovat jiného kandidáta než vítěze pouze s jasným a podloženým odůvodněním. Inspirací je příklad Slovenska, kde se v minulosti osvědčily transparentní výběrové procesy pro důležité státní pozice,⁴¹ včetně zveřejňování hodnotících protokolů a záznamů z veřejného slyšení předních kandidátů.

Dopad

Tato změna umožní do nejdůležitějších funkcí v zemi vybrat ty nejkompentnější osoby s jasnou legitimitou. Zvýší se důvěryhodnost a akceschopnost státních institucí a omezí nominace na základě stranických preferencí. Transparentnost podpoří důvěryhodnost výběrového procesu a tím i zájem o pozice mezi kvalifikovanými kandidáty, což pozitivně ovlivní inovace a efektivitu státní správy.

Doporučení

- **Jednotný standard pro výběrová řízení**

Do poloviny roku 2026 vydá vláda usnesením standardizovaná pravidla pro výběrová řízení na pozice vedoucích ústředních správních orgánů. Standard nesmí vylučovat využití headhuntingových služeb.

⁴¹ Úřad na ochranu oznamovateľov. Prevencia korupcie: Komisia na výber kandidátov na predsedu úradu. Dostupné z: <https://www.bojprotikorupcii.gov.sk/urad-na-ochranu-oznamovatelov/>.

- **Důvěryhodné složení výběrových komisí**

Ve výběrových komisích budou zastoupeni i odborníci na danou problematiku a zástupce občanské společnosti pro zvýšení důvěryhodnosti celého procesu výběru. O výběrovém řízení se pořizuje protokol.

- **Tři nejlepší kandidáti projdou veřejným slyšením**

TOP 3 kandidáti minimálně od poloviny roku 2026 budou procházet slyšením, ve kterém bude umožněna veřejná kontrola, např. pomocí audiovizuálního záznamu prezentace kandidáta před výběrovou komisí.

- **Zřídit centrální webovou stránku pro oznámení výběrových řízení**

Od poloviny roku 2026 se budou informace o výběrových řízeních zveřejňovat na jedné centrální platformě (např. na webu Úřadu vlády či na webu státní správy).⁴² Zveřejněné dokumenty budou uchovány po dobu alespoň 5 let.

⁴² Úřad Vlády: Nabídka zaměstnání. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?pgid=445>.
Informační systém o státní službě: Seznam obsazovaných služebních míst. Dostupné z: <https://portal.isoss.gov.cz/iri/portal/anonymous/eosmlistpublic?src=EOSM#/home>.